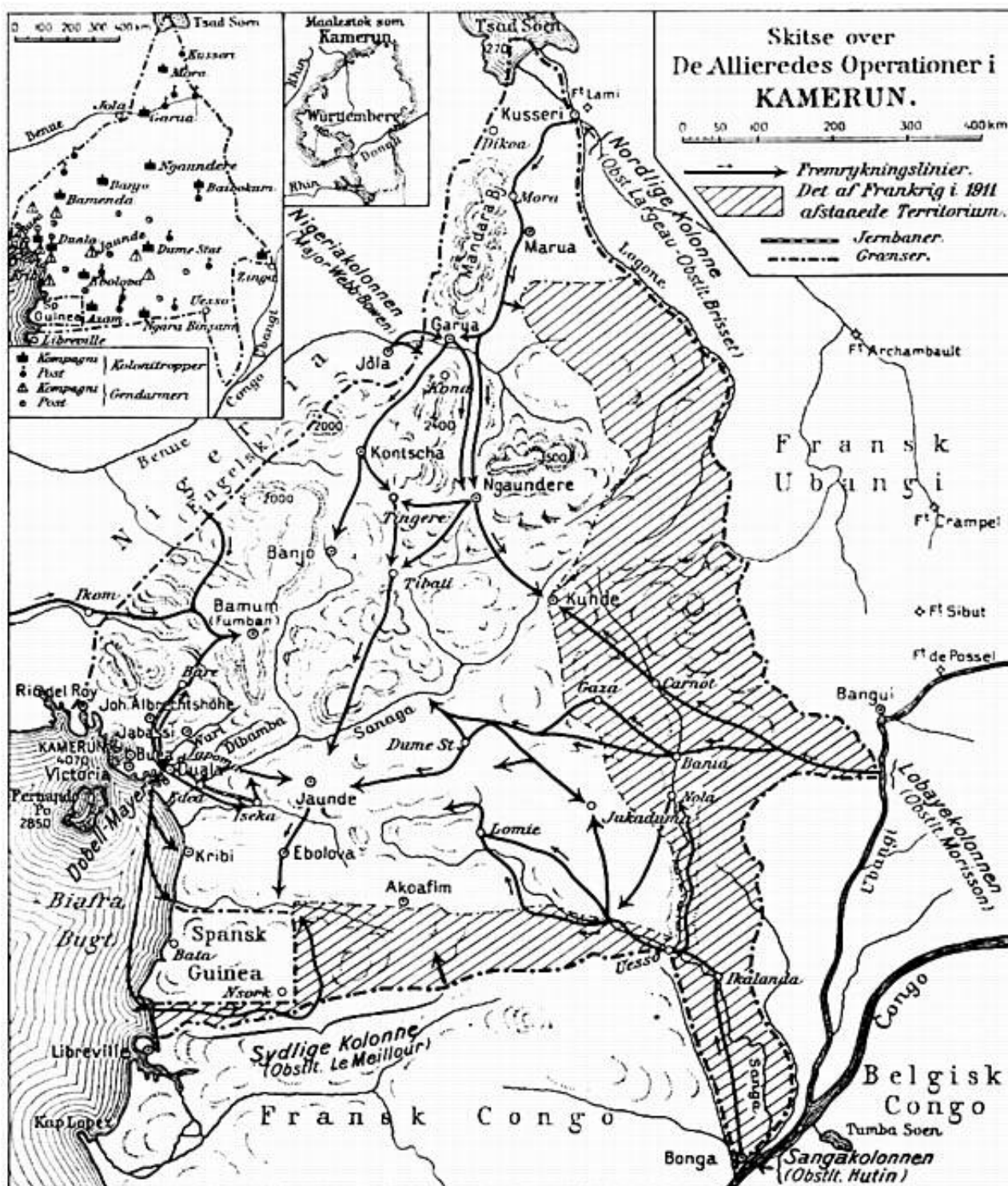

Felttoget i Kamerun, 1914-1916

Indledning

Denne artikel er i al væsentlighed en gengivelse af kapitlet Kamerun i *Verdenskrigen, Hæfte 75, Kampene i Sydafrika* (Kilde 1). Den oprindelige tekst er gengivet med moderne retskrivning og suppleret med overskrifter og enkelte nye illustrationer.

Kamerun

Kort 1: Skitse over de allieredes operationer i Kamerun.
Fra Kilde 1.

En række overenskomster mellem Frankrig, England og Tyskland (1885, 1886, 1890, 1900, 1905 og 1911) fastsatte efterhånden de grænser, inden for hvilke den tyske koloni Kamerun [1](#)) fandtes ved Verdenskrigens udbrud.

Kamerun ligger mellem 2° og 12° nordlig bredde og strækker sig fra en ca. 330 km lang kystlinje, der er brudt på et mindre stykke af den lille enklave Spansk Guinea, mod øst og nord til den sydlige del af Tchad Søen. Det hele område er ca. 450.000 kvadratkilometer, og indbyggerantallet er ca. 2.000 hvide (foruden tropperne) og ca. 2 millioner indfødte af forskellige negerstammer. Landet er gennemskåret af flere floder, dels bifloder til Benue og Congo dels Sanaga Floden, der løber ud i Biafra Bugten. I det indre findes flere skovklædte bjergpartier fra 5-1.500 meters højde. Klimaet er usundt for europæere, idet de er meget varmt og fugtigt. Kamerun er delt i fire distrikter: Duala, Edea, Victoria og Kribi. Byen Duala, der ligger ved en bugt lige overfor den spanske ø Fernando Po, var hovedstad og guvernørens residens.

Kommunikationerne - jernbaner og veje samt telegraflinjer - var i stærk udvikling. Skønt landet ikke er særlig rigt, har der dog udviklet sig en betydelig handel. Der frembringes gummi, bananer, palmeolie og kokosnødder, og man har forsøgt at dyrke kaffe og bomuld. Handelsomsætningen var efterhånden nået op til ca. 60 millioner Mark om året.

Tyske enheder

Den troppestyrke, der ved krigens udbrud stod til den tyske guvernørs Karl Ebermayers rådighed, talte ca. 4.000 mand (Schutztruppen), inddelt i stab og 12 kompagnier, hvoraf 3 var beredne [2](#)), endvidere et betydeligt kontingent af indfødte tropper [3](#)).

Tysk teltlejr i Kamerun.
Fra Kilde 1.

Denne styrke var fordelt over hele territoriet, og der var anlagt en mængde velbeskyttede støttepunkter, rigeligt udstyrede med maskinskyts, kanoner og ammunition.

Tyskerne ynder dog at give det udseende af, at disse foranstaltninger kun var rettet mod den indfødte befolkning og ikke mod eventuelle krigeriske foretagender fra en europæisk magts side.

Den allierede operationsplan

Den allierede operationsplan gik ud på at afskære tyskerne fra enhver forbindelse med omverdenen, både over havet og over den ca. 4.150 km lange landgrænse og dernæst at foretage en koncentrisk aktion ad de bedst egnede fremrykningslinjer for derved at tvinge fjenden til at splitte sine kræfter.

De forskellige angrebssolonner blev efterhånden sat an således (se Kort 1):

1. Mod nord forsøgte oberst Largeau straks i begyndelsen af august 1914 en offensiv, der mislykkedes, men senere blev optaget og gennemført, og et ekspeditionskorps under oberst Brisset rykkede fra dette hjørne mod Garau.
2. Fra Jola i Nigeria rykkede en engelsk kolonne mod øst for at søge forbindelse med oberst Largeau.

- Denne kolonne blev også slået i første omgang.
3. Lobaye kolonnen under oberstløjtnant Morrison skulle rykke mod vest langs floddalen.
  4. Sanga kolonnen under oberstløjtnant Hutin fra Congo gik mod nord.
Kolonnen 3 og 4 stod under general Aymerichs kommando.
  5. Et fransk-engelsk korps under general Dobell og oberst Mayer foretog angrebet på Duala støttet af en forenet fransk-engelsk eskadre.
  6. Mindre fremstød foretoges over den sydlige grænse, mod nord.

Operationerne

De første operationer, der blev udført både fra fransk og engelsk side, var slet forberedt, og førte derfor også til nederlag og unyttige tab. Det var midt i regntiden, og et felttog i disse egne kan byde på mange ubehagelige overraskelser.

Den 25. august 1914 gik et engelsk kommando over grænsen ved Tepe og angreb tyskerne, der stod under kaptajn von Cralsheims befaling, ved Garau den 29. august; men et tysk modstød kastede englænderne tilbage til Nigeria. De engelske tab var meget store, 5 officerer døde, adskillige blev sårede, og ca. 40 % af de indfødte soldater gik tabt som sårede og fanger. Det var navnlig de tyske maskingeværers ild, der var så ødelæggende. En engelskmand skriver ..."Det var frygtelige tab, og der var ingen hæder forbundet med denne kamp, der fandt sted på en fjern plet, ca. 5.000 km fra *Old England*, ikke kendt af én for hver tusinde af mine landsmænd ..."

To andre engelske ekspeditioner forsøgte samtidig længere mod sydvest at trænge frem, men også de blev kastet tilbage, og tyskerne forfulgte over på engelsk territorium.

Mens angrebene fra landsiden foreløbigt var strandede på den tyske modstand, lykkedes foretagendet fra søsiden bedre.

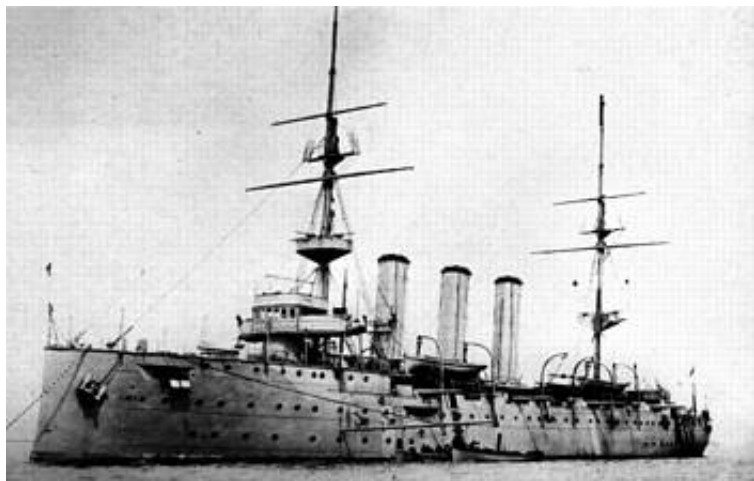
Duala erobres

I nogen tid blokerede de engelske krydsere CUMBERLAND og CHALLENGER, kanonbådene DWARF, JOY og REMUS samt to franske krydsere indsejlingen til Duala Bugten.

Tyskerne havde sænket adskillige skibe i flodmundingen og hindrede derved angrebet på byen Duala i nogen tid, ligesom de også var meget virksomme med at udkaste drivminer og lignende; men den 27. september kunne byen tages under beskydning, og den blev da straks overgivet. Adskillige tyske handelsdampere, der havde søgt tilflugt på floden, blev kapret af englænderne, ligesom den tyske kanonbåd Soden blev taget. Længere mod syd var franskmændene, støttet fra søen af krydseren SURPRISE, rykket frem fra Libreville mod Ukoko, der blev besat.

HMS CUMBERLAND Fra World War 1 Naval Combat.

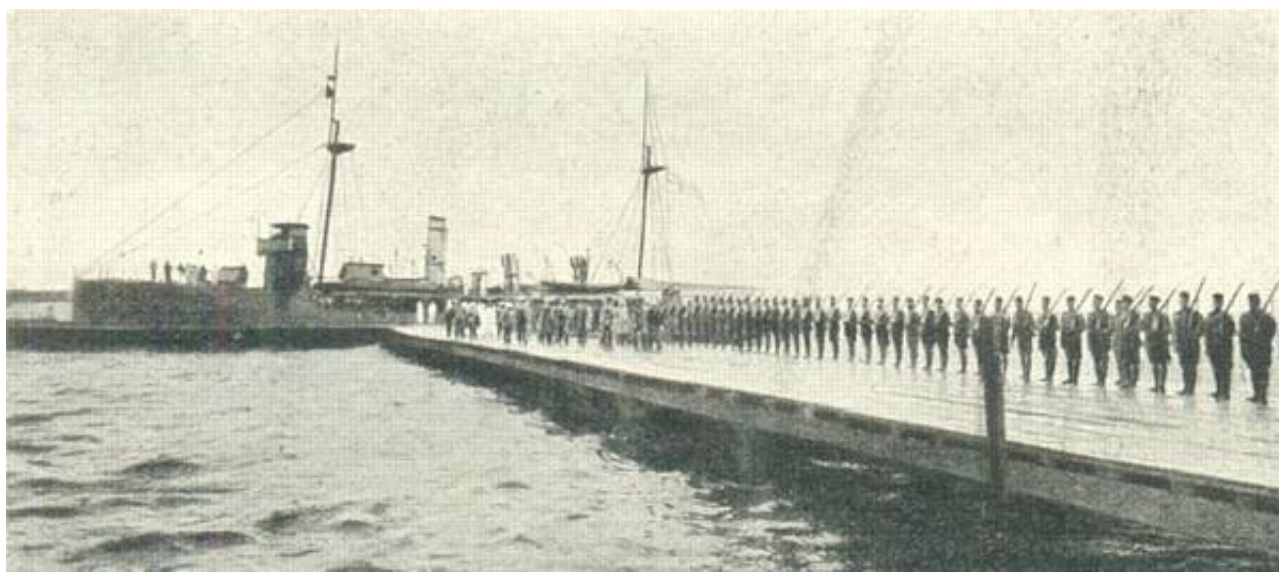

HMS CHALLENGER

Fra World War 1 Naval Combat.

Fra Duala trak tyskerne sig tilbage langs jernbanerne ind i landet, idet de dog måtte efterlade ca. 300 fanger og noget materiel.

I løbet af oktober måned udvidede de engelsk-franske kolonner deres basis og besatte således Jabassi ved Wuri og Japoma, der ligger mellem Duala og Edea; men om end de værdifuldeste egne nu var taget fra tyskerne, skulle der dog hengå ca. 1¼ år, inden kolonien helt var fravristet dem.

General Aymerich modtages i Duala af general Dobell og oberst Mayer. Et indfødt kompagni paraderer på broen.

Fra Kilde 1.

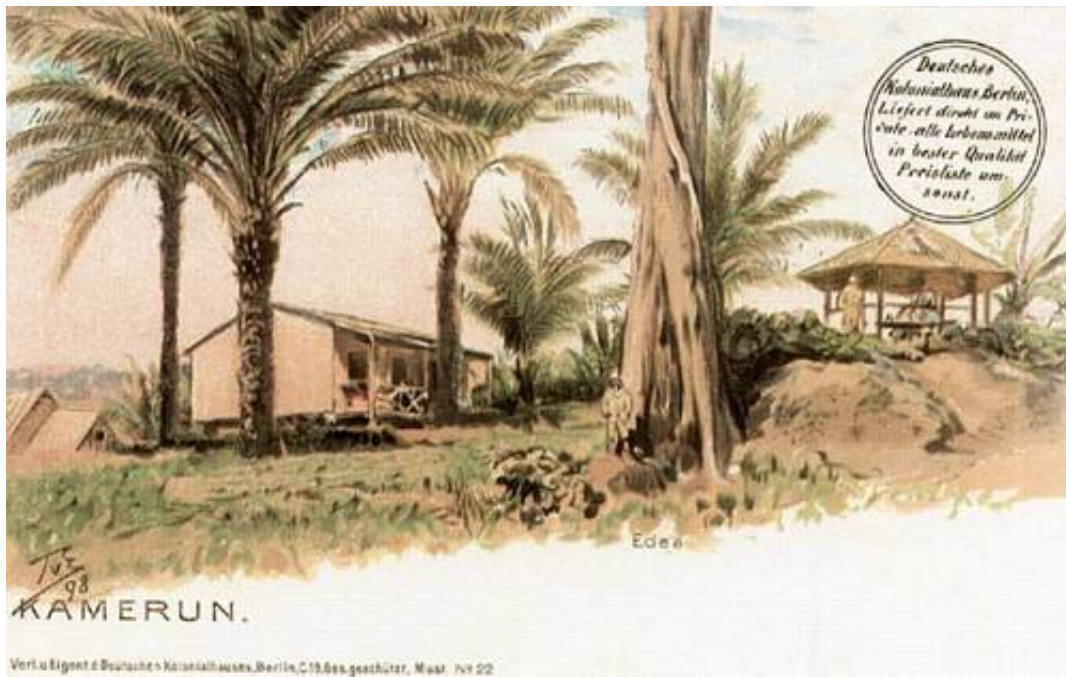
Fartøjet er p.t. ikke identificeret.

En danskers oplevelser i Kamerun

Nogle enkeltheder om kampene ved Duala og Edea er blevet skildret af en dansk mand således:

13. september: Alt er her i krigstilstand, og de fleste europæere er indkaldt som soldater. Her i Edea bliver der gravet skanser og skyttegrave, og ud for Duala ligger nogle engelske krigsskibe, som forsøger at bombardere byen. Fra sydkanten trænger franskmændene og fra nord englænderne ind i landet, så enden bliver vel at Kamerun besættes af englænderne ligesom Togo. Krigen føres af sorte soldater og underofficerer, kun officererne er europæere.

Edea, Kamerun. Fra et postkort tegnet af Themistokles v. Eckenbrecher, 1898.
Fra Traditions-Verband ehemaliger Schutz- und Überseetruppen.

Det vil være vanskeligere at føre krig her end hjemme, fordi her ingen veje findes. Proviant og lignende for europæere må medbringes, og at trænge gennem urskoven med 2 á 3 kompagnier soldater er uhyre vanskelig.

I begyndelsen af krigen hørte vi regelmæssige nyheder fra krigsskuepladsen gennem telegrammer, som blev sendt til guvernøren, men nu er kablerne overskårne af englænderne, og vi hører intet mere.

Vi har intet at bestille her, da forretningen er lukket hele dagen, fordi handlen er gået helt i stå. Alle englændere i Kamerun er gjort til krigsfanger og sidder i Duala ombord på en damper.

3. oktober: Jeg fortsætter i dag min beretning, som ligesom den foregående og efterfølgende ikke kan komme af sted, før krigen er endt, eller englænderne er herrer i Kamerun.

Kamerun er nu angrebet fra alle sider af franskmænd og englændere. Duala er faldet og taget i besiddelse af et par engelske krigsskibe, og englænderne søger nu at nå frem til Edea.

5. oktober: Jeg har haft en del at gøre. Vi har i vort hus indkvartering af en løjtnant, som har befaling over de i Edea boende indkaldte soldater. Her bliver dagligt øvet skydning med maskingeværer og lignende på floden Sanaga ved Edea. Ved et par timers kørsel herfra med toget nås krigsskuepladsen i Kamerun, nemlig ved en negerlandsby, som hedder Japoma og som ligger ved floden Dibamba. Broen over denne har tyskerne sprængt, og de sidder nu i forsvarsstilling på den anden side af floden.

Englænderne har landsat et par tusinde hvide og sorte soldater, der søger at drive tyskerne fra Japoma for at nå til Edea. Det har nu varet otte dage; men Japoma er endnu ikke taget. Fra Sydkamerun og både fra øst og vest trænger imidlertid englænderne og franskmændene frem.

Krigen herude er vel langt fra så blodig som hjemme i Europa, men dog ligeså hårdnakket; den føres som før nævnt af sorte soldater med hvide officerer. De sorte soldater kender ingen skånsel, slagter og plyndrer, hvor de kan. Allerede her i Kamerun er der faldet ca. 5-600 mand på hver side. Nu har vi de måneklare nætter, og så kan krigen også føres om natten. Når de mørke nætter kommer, bliver det et grusomt slagteri, da overfalder de sorte soldater de europæiske, som om natten intet kan se.

11. oktober: Englænderne har nu taget Japoma stillingen og rykker langsomt frem ad banelinjen; imidlertid kommer de nu også med pansrede barkasser ad Sanaga, så vi er antagelig i løbet af en 8 dages

tid engelske krigsfanger. Forhåbentlig slipper jeg, fordi jeg er dansk; men tyskerne hér er i hvert fald sikre på at komme til at aflevere gevær og bajonet og komme som krigsfanger til Lagos eller en anden engelsk koloni.

Hvis det kommer så vidt, vil der kun være tre europæere her i Edea, nemlig to schweizere foruden mig. Her er ikke tale om at flytte bort fra Edea, før "fjenden" kommer, da byen fuldstændigt er omgivet af urskove, og man må føre proviant, seng, telt og tøj med sig, uden hvilket man vil være fuldstændig hjælpeløs i skoven. Her er foruden krigsfaren den fare at blive syg, selv de sorte soldater kan blive det. Når de stakkels mennesker intet har at drikke, må de drikke det smudsige vand i skovene, og resultatet er i de fleste tilfælde dysenteri, og endnu værre er europæerne farne, da disse også let får ondartede hudsygdomme og mindst malariafeber, og tilbage for europæerne er endnu også solstik, mens under alt dette sygdommene jo ikke kan behandles som under normale forhold.

12. oktober: I dag har vi haft en bevæget dag i Edea. Tre sorte soldater, som havde stjålet en kano fra regeringen, måtte bøde herfor med livet. Englænderne trænger langsomt frem og får her ved Edea en hård kamp, inden de kan komme videre ind i landet. Broen over floden skal sprænges, så snart englænderne viser sig, og samtlige tropper fra Kamerun er her i Edea, som skal forsvares til det yderste. Det bliver ikke hyggeligt, hvis byen bombarderes med deres "shrapnells".

*Faktorei Plantation (Kamerun). Efter tegning af Ernst M. Heims.
Fra Traditions-Verband ehemaliger Schutz- und Überseetruppen.*

Da englænderne rykker frem med stor overmagt, er det vel nok givet, at også Edea bliver engelsk, så længe krigen varer i Europa. Vort faktori [4](#) bliver forhåbentligt ikke ødelagt, når jeg hænger den danske fane ud. Selv om englænderne vel nok vil beskytte faktorerne, så plyndrer og stjæler de sorte soldater som ravne, hvor de kan.

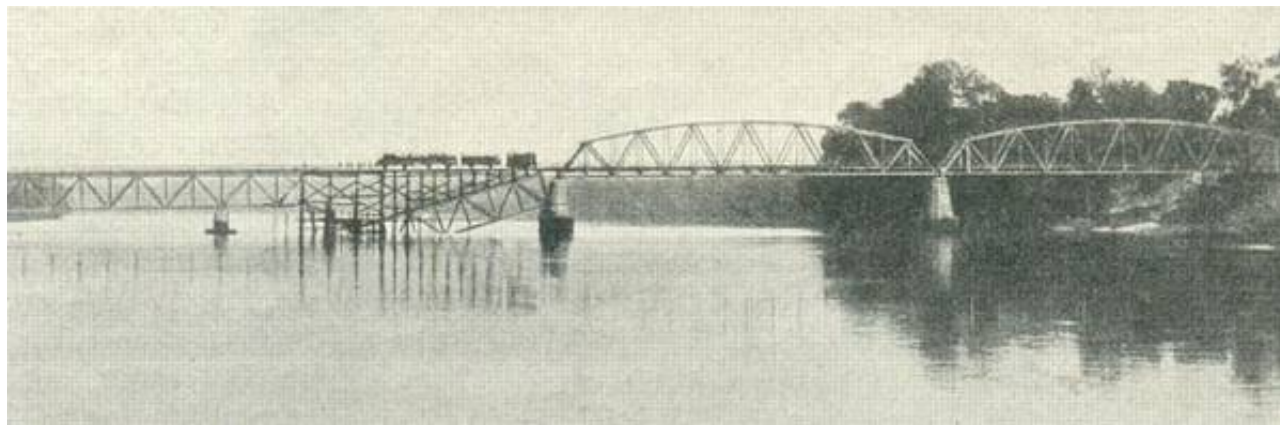
Jeg var for nylig oppe hos kredsforstanderen, som fortalte mig, at de indfødte i Duala har gjort oprør og hjulpet englænderne, og i så fald ser det ikke godt ud for tyskerne, da særlig Duala-negrene plyndrer og slår ned for fode. Hvis disse negre går med englænderne, så kan tyskerne lige så godt pakke sammen og lade englænderne tage Kamerun og så give sig ind under engelsk beskyttelse som krigsfanger. Som tidligere skrevet hjælper franskmændene til, og de har to krydsere liggende ud for den lille kystby Kempo, som i går blev skudt i grus.

Den 26. oktober: Jeg springer tiden over fra den 12. - 26. oktober, men skal skrive senere derom. I dag klokken 09:00 rykkede de første engelske og franske soldater ind i Edea. Alle tyskere var væk; jeg hejste det danske flag, og jeg var ganske alene i byen, da de kom. Jeg har to engelske officerer i indkvartering, og vi kommer godt ud af det med hverandre. For øvrigt har jeg det godt og er rask.

Grunden til at jeg må så brat afbryde dette brev, er, at den ene engelske officer i morgen skal tilbage til Duala, og han har lovet at tage mit brev med.

Vort hus og lager er alt sammen i orden og jeg har undgået plyndring.

(Og her slutter så den danske del af historien.)

Jernbanebroen ved Japoma, hvis midterste del var sprængt af tyskerne, blev repareret af de allierede, idet de bortsprængte dele benyttedes som bropille.

Fra Kilde 1.

Operationerne mod nord

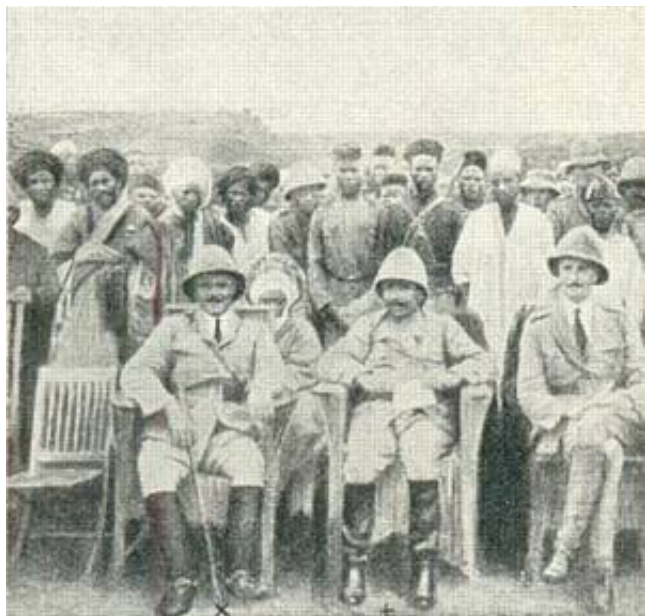
Som allerede nævnt rykkede den franske oberst Largeau, der senere har fundet heldedøden ved Verdun, frem fra nord mod Kuseri, noget syd for Tchad Søen, men blev kastet tilbage. Den 21. september 1914 fornyedes angrebet, og tyskerne måtte flygte for de franske bajonetter.

Fra Kuseri rykkede oberstløjtnant Brisset frem mod den af tyskerne stærkt befæstede by Mora, som ikke kunne tages i første stormløb, hvorfor franskmændene efterlod et kompagni til observation af tyskerne og fortsatte derpå marchen mod Marua, som straks blev taget. Efter at have fået nogen forstærkning ankom Brissets kolonne til egnen om Garua i begyndelsen af januar 1915. En engelsk kolonne under kommando af major Webb-Bowen med fire kanoner og nogle maskingeværer forenede sig her med franskmændene. Endelig førtes nye engelske forstærkninger frem af oberst Cunliffe, der nu overtog kommandoen over den samlede styrke.

Belejringen af Garua kunne begynde. Den varede fem måneder, og det var først den 10. juni 1915, efter at en fransk 95 mm kanon var ført frem, at den tyske besætning måtte kapitulere.

Der blev taget 250 fanger, heraf 37 europæere, og krigsbyttet udgjorde fire kanoner, 10 maskingeværer, 200 geværer, 700 granater og 80.000 patroner. Derefter marcherede Brissets kolonne mod Ngaundere, der var rømmet, hvorpå forfølgelsen blev fortsat mod syd til Kunde, og dér fik man føling med de fra syd kommende kolonner.

*Den engelske major Webb-Brown (x)
og den franske oberstløjtnant Brisset (+),
omgivet af indfødte høvdinge og soldater i Ngaundere.*

*Den engelske oberst Cunliffe (x)
og den franske oberstløjtnant Brisset (+)
efter besættelsen af Garua.*

Morrison's og Hutin's kolonner fik forbindelse med hinanden i Nola, og efter en hårdnakket kamp den 29. december 1914 blev Bertua besat. Derpå indtrådte en længere standsning i operationerne.

Begge billeder stammer fra Kilde 1.

Den 3. og 4. juni 1915 kæmpedes i Moopa Skovene sydøst for Bertua, og tyskerne holdt stand i ca. 20 dage, indtil franskmændene fik artilleri frem. Den 25. juli blev Dume besat.

En af general Aymerich's kolonner kom fra syd over Molundu og forfulgt tyskerne op mod Lomie, der blev besat 25. juni 1915.

De forskellige angrebsskolonner fra nord, øst og syd, hvortil belgierne i Congo også havde ydet et kontingent, var nu forenede, og den enhed i ledelsen, der så vanskeligt lod sig etablere i begyndelsen, kunne nu iværksættes for at hidføre et afgørende resultat.

*Et tog med engelske soldater passer en jernbanebro i det nordlige Kamerun.
Fra Kilde 1.*

I begyndelsen af oktober 1915 tog man nu atter fat for alvor; fjenden kastedes lidt efter lidt tilbage til sine sidste forsvarsninger, og ringen om ham sluttede snævrere og snævrere.

Den 3. november tog Brissets kolonne Tibati, og dagen efter havde man forbindelse med Webb-Bowen, der kom over Tingere. Fra Tibati fortsattes bevægelsen mod Yoko i forbindelse med oberstløjtnant Cunliffes kolonne over Banjo. Endvidere marcherede to mindre kolonne fra Bertua og Dume mod Tina. Disse forskellige styrker skulle nu operere sammen mod Jaunde, tyskernes sidste tilholdssted, hvor terrænforholdene begunstigede et hårdnakket forsvar.

Operationerne i det centrale Kamerun

Vi vender os nu atter til kysten, hvor en del af tyskerne efter at have forladt Duala, søgte tilflugt i Buea, hvis havnestad Victoria blev bombarderet af krydseren Bruiz, og i november var de allierede herrer i Buea.

I foråret 1915 påbegyndte de forenede franske og engelske kolonner fremrykningen vest fra mod Jaunde, efter at have tilføjet tyskerne det før omtalte nederlag ved Edea; men besværlighederne ved denne march var næsten overvældende. Maj måned hengik med stadige kampe i de næsten ufremkommelige skove, og som eksempel på vanskelighederne nævnes, at kolonnen kun avancerede 17 km i 19 dage, da sygdom imidlertid også angreb tropperne, måtte oberstløjtnant Mayers kolonne tiltræde tilbagetoget den 14. juni, og det lykkedes at nå tilbage til basis med meget ringe tab, nemlig fra april til juni kun 46 døde og 92 sårede.

De tre måneder juli, august og september blev nu anvendt til at skaffe tropperne en hårdt tiltrængt hvile og til at forberede en ny offensiv, der blev påbegyndt i begyndelsen af oktober 1915, og kolonnerne nåede Iseka eller 75 km fra Jaunde inden november. Den 3. november var en engelsk styrke ankommet til Nsork ved den sydlige grænse.

*Porten til Jang Fortet ved Jaunde sprænges af de engelske tropper efter indtagelsen.
Fra Kilde 1.*

Tyskerne var nu nærmest omringede, og endelig den 1. januar 1916 kom efterretningen om, at Jaunde var erobret, idet garnisonen havde taget flugten.

Den tyske guvernør Ebermayer og de sidste tapre forsvarere søgte at nå det neutrale territorium - Spansk Guinea. Engelske tropper fulgt af oberstløjtnant Brissets kolonne og det tapre belgiske kontingent, som havde været med i hele kampagnen, holdt nu indtog i Jaunde. Generalerne Aymerich og Dobell udsendte derefter flere flyvende kolonner for at indhente fjenden og spærre ham vejen mod syd. Af flygtningene nåede ca. 4.000 den neutrale spanske besiddelse, hvor de blev afvæbnet og derpå interneret på øen Fernando Po.

Den 25. januar kunne general Dobell telegrafere, at hele Kamerun var rensat for fjender.

Den sidste tyske post

Den lille besætning oppe i Mora, der overgav sig ved efterretningen om, at Jaunde var taget, havde haft en hård skæbne, de fra tysk side beskrives således:

Den 27. august 1914 angreb engelske tropper det i Mora stående 3. Kompagni, som kommanderedes af kaptajn von Raben, men blev med svære tab slået tilbage. Kompagniet trak sig derpå tilbage til en bjergstilling i nærheden af Mora, hvor det blev indesluttet af engelske og franske tropper. I begyndelsen af september foretog garnisonen et heldigt udfald. I den påfølgende kamp skal den engelske øverstkommanderende og flere af hans officerer være faldet. De sidste efterretninger fra Mora indtraf i oktober 1914 i Jaunde og bar vidnesbyrd om den fortræffelige ånd, som besjælede besætningen, såvel dens europæiske som farvede tropper. Dog var man truet af mangel på ammunition og levnedsmidler, og kininbeholdningerne såvel som andre vigtige medikamenter var næsten opbrugt. Besætningens sundhedstilstand havde forværret sig, og som følge af den ensformige kost rasede skørbugen blandt de indfødte.

Den heltmodige besætning holdt trods alt endnu stand gennem seks måneder. Under den ulige kamp er nu i den hede tid yderligere indtrådt vandmangel, og manglen på ammunition, levnedsmidler og vand har formået at udrette, hvad det ikke er lykkedes en overmægtig fjende ved halvandet års angreb.

Afslutning

Kameruns okkupation var nu fuldbyrdet. Tyskerne gennemførte forsvaret med stor tapperhed, de havde sikkert støttet og håbet på mere støtte fra de indfødte; men disse synes snarere at hilse de allieredes ankomst med glæde, og kun enkelte steder rejste nogle stammer sig mod de engelske og franske soldater.

Kilder

1. *Verdenskrigen, Hæfte 75, Kampene i Sydafrika* af H. Jenssen-Tusch, Johs. Lindbæk, H. Styrmer og E. Gyldenkrone, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København 1916.

Efterskrift

Jeg takker Ole Thureholm, som nyligt var så venligt at overdrage mig noget materiale om de tyske beskyttelsestropper i Kamerun.

Askari fra Kamerun.

Indfødt underofficer fra Kamerun.

Følgende artikler er under foreberedelse:

- Tyske kolonitropper i Kamerun - Uniformer og organisation, 1914
- Om engelske enheder under felttoget i Kamerun, 1914-1916
- Om franske og belgiske enheder under felttoget i Kamerun, 1914-1916

Illustrationerne er cigaretkortene 86 og 85 fra serien *Uniformen der Marine und Schutztruppe*, udgivet af det tyske cigaretfirma Waldorf-Astoria, München 1933. Gengivet fra *Preußische Geschichte und Militärgeschichte (Großer Generalstab)*.

Per Finsted

Noter:

- 1) Om Kameruns historie se f.eks. Cameroun (Wikipedia) og Kamerun (Deutsche Schutzgebiete).
- 2) Muligvis indeholdt de tre kompagnier dog kun beredne elementer.
- 3) De tyske beskyttelsestropper i Kamerun var indfødte, med tyske officerer, selvom teksten her giver et andet indtryk.
- 4) Gyldendals fremmedordbog: Europæisk handelsforetagende i oversøiske lande (leledes af en faktor).